

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Караулової Світлани Іванівни за темою: «Теоретико-методичні аспекти управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Актуальність обраної теми. Проблема розвитку спорту вищих досягнень та підготовка спортсменів високого класу до основних міжнародних змагань (Ігри Олімпіад, чемпіонатів світу та Європи) вказують на необхідність подальшого вдосконалення вітчизняної системи олімпійської підготовки. На сучасному етапі розвитку легкої атлетики спостерігається підвищення конкуренції у бігу на короткі дистанції, особливо, у бігу на 100 м, 200 м і естафетному бігу. Статистика ІААФ показує, що світові рекорди найчастіше встановлюють представники Ямайки, США, Канади у чоловіків та Німеччини, США – у жінок, а українські спортсменки в цій дисципліні легкої атлетики не витримують конкуренцію спортсменок інших країн світу. У зв'язку з цим на сьогодні дуже актуальною є проблема всебічного вдосконалення системи підготовки шляхом глибокого і всебічного науково-методичного обґрунтування, розробки нових концепцій підготовки на основі використання інноваційних технологій управління тренувальним і змагальним процесом спортсменок високої кваліфікації.

Дисертація Світлани Іванівни Караулової, безумовно, є актуальною, оскільки вона спрямована на розв'язання важливої для сфери спорту вищих досягнень науково-прикладної проблеми оптимізації системи управління тренувальним процесом в олімпійському циклі підготовки на основі модифікації компонентів управління з урахуванням специфічних характеристик функціонального забезпечення підготовленості спортсменок, які спеціалізуються у бігу 100 м і 200 м. Актуальність роботи підтверджено і виконанням відповідно до теми «Вивчення адаптаційних можливостей організму спортсменів на різних етапах навчально-тренувального процесу» (номер державної реєстрації – 0110U000683) «Зведеного плану науково-дослідної роботи на 2010-2015 рр.» Міністерства освіти і науки України і Тематичного плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету на 2016-2020 рр. за темою «Сучасні технології підготовки спортсменів різної спеціалізації і кваліфікації в олімпійських видах спорту», номер державної реєстрації – 0116U004848 (здобувач – керівник теми).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних і теоретичних позицій дослідження; теоретико-методологічною обґрунтованістю концепції дослідження. Наукові положення, висновки сформульовані достатньою мірою та обґрунтовані експериментальними даними відповідно до мети і завдань дослідження. Автором логічно сформульовано структурні компоненти: мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано методичні підходи, які відповідають тематиці наукового дослідження. Використано достатню кількість показників, які характеризують рівень підготовленості спортсменок та їх функціональний стан, а також застосовано відповідні методи статистичної обробки даних. Науковий пошук здійснювався на основі зіставлення фундаментальних даних, сучасних наукових напрацювань, з урахуванням інших розвідок у вирішенні зазначеної проблеми, та практичних даних, які отримані в ході моніторингу предмета дослідження.

Автором використано сучасні інноваційні підходи до вирішення проблеми з використанням ІТ-технологій. Робота містить достатню кількість цифрового і графічного матеріалу, який оформлений належним чином. Все це уможливорює наочне уявлення про отримані результати.

Мета роботи – теоретико-методичне обґрунтування методів і засобів управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м, 200 м), та визначення перспективних напрямів їх використання в олімпійському циклі підготовки.

Завдання дослідження конкретні і повністю відповідають поставленій меті.

Об'єкт дослідження – система управління підготовкою спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки.

Предмет дослідження – побудова і зміст тренувального процесу, експериментальна програма тренування, система контролю та моделювання як елементи концепції управління підготовкою спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

– науково обґрунтовані теоретико-методичні положення, що становлять основу формування цілісної концепції управління тренувальним процесом як одного із основних напрямів оптимізації підготовки та підвищення ефективності змагальної діяльності спортсменок високої кваліфікації (на прикладі бігу на короткі дистанції);

– вирішена актуальна наукова і практична проблема вдосконалення

управління тренувальним процесом спортсменок, яка розкриває загальну методологію організації та інтерпретації результатів системи підготовки до Олімпійських ігор;

– експериментально обґрунтовано технологію комплексної системи контролю на основі модифікованого оцінювання компонентів функціональної підготовленості, яка має широке узагальнююче значення і може використовуватися для інформаційно-аналітичного забезпечення тренувального процесу при підготовці до основних змагань;

– в результаті розробки окремих дослідницьких напрямків, таких як формування концепції управління тренувальним процесом, що містить педагогічний аналіз провідних принципів, побудову та зміст тренувального процесу в річних макроциклах олімпійського циклу підготовки, модельні характеристики показників фізичної працездатності, загальної і спеціальної та функціональної підготовленості провідних спортсменок світу та Європи з бігу на короткі дистанції (100 м і 200 м), інноваційну систему контролю та експрес-оцінки складових компонентів та загального рівня функціональної підготовленості організму спортсменок з використанням ІТ- технологій, способів та засобів корекції спеціалізованої тренувальної програми, практичну реалізацію накопиченого потенціалу спеціальної підготовленості з урахуванням специфічних характеристик функціонального забезпечення, розширено сукупність знань в області сучасної підготовки спортсменок;

– використано комплексний підхід до формування методології реалізації управління, який дозволив отримати нові наукові знання, що розширюють систему знань про управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, як інтегральної складової тренувальної та змагальної діяльності.

Дисертаційна робота викладена на 575 сторінках, включає 33 рисунки і 115 таблиць.

Дисертація складається зі вступу, семи розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано структурні компоненти дослідження (об'єкт, предмет, методологію, мету, завдання, наукову новизну, практичну значущість дослідження та ін.), охарактеризовано особистий внесок дисертанта в наукові роботи, які виконані в співавторстві, відображено апробацію матеріалів дисертації на науково-практичних конференціях і конгресах.

У першому розділі «Сучасний стан проблеми управління тренувальним процесом спортсменів високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігових видах легкої атлетики» на основі аналізу науково-методичної літератури

автором визначено, що розробка наукових основ підготовки спортсменів високого класу на основі модернізації компонентів системи управління є однією з ключових проблем спорту вищих досягнень. Разом з тим, незважаючи на фундаментальні положення, що розроблені науковцями, до проблеми управління тренувальним процесом наукові знання не мають концептуального характеру та потребують подальшого пошуку перспективних напрямів їх використання в олімпійському спорті.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» автором розкрито методологію дослідження, представлено перелік методів дослідження, які є відповідними меті та завданням роботи, розкрито специфіку організації дослідження, його етапи та подана характеристика досліджуваного контингенту спортсменів. Заслужовує на увагу той факт, що у роботі використано сучасні методи оцінки поточного рівня функціональної підготовленості спортсменок з використанням комп'ютерних технологій.

У третьому розділі «Особливості побудови системи підготовки спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, до міжнародних змагань» представлено загальну характеристику побудови тренувального процесу в передолімпійському річному циклі підготовки спортсменок високого класу, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції. Наведено детальний зміст тренувального процесу в різних періодах річного макроциклу підготовки, особливості побудови мезо- та мікроструктур тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації. Представлено розроблені модельні характеристики показників фізичної працездатності, загальної, спеціальної фізичної та функціональної підготовленості провідних спортсменок світу та Європи за вказаними параметрами. Тренувальний процес висококваліфікованих спортсменок був представлений на основі двоциклової побудови річного циклу підготовки.

У четвертому розділі «Основні положення концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, до міжнародних змагань» розглянуто передумови формування концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, а саме визначення мети, основних положень, принципів, закономірностей; врахування реалізаційних напрямів Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року; обґрунтування теоретико-методологічної бази формування концептуальних положень (системний, кібернетичний і модельно-цільовий підходи). Концепцію представлено як взаємопов'язану систему зі структурно-функціональною єдністю підсистем (проектувальної, процесуальної, реалізаційно-результативної), їх компонентів і елементів та

їхню підпорядкованість досягненню поставленої мети – демонстрації максимальних спортивних результатів на Олімпійських іграх.

У п'ятому розділі «Розробка і апробація експериментальної програми тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, у річному макроциклі підготовки до Ігор XXX Олімпіади» представлено зміст авторської програми планування тренувального навантаження спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються в бігу на короткі дистанції, в рамках четвертого макроциклу олімпійського циклу підготовки. Надана експериментальна оцінка ефективності експериментальної програми тренувального процесу на основі порівняльного аналізу величин показників, що характеризують рівень фізичної працездатності, загальної і спеціальної фізичної та функціональної підготовленості спортсменок, які отримані у третьому та четвертому макроциклах, а також їх співвідношення з модельними характеристиками для визначення величин відхилення від модельних значень, які є однією з об'єктивних характеристик поточного стану загального рівня підготовленості спортсменок. Отримані в ході дослідження експериментальні матеріали дозволили констатувати, що застосування в рамках четвертого макроциклу олімпійського циклу підготовки експериментальної програми тренувального процесу сприяло істотному підвищенню рівня загальної підготовленості спортсменок, що підтверджується зниженням ступеня відхилення показників фізичної працездатності, загальної фізичної і спеціальної та функціональної підготовленості від модельних характеристик.

Отримані результати дозволили констатувати достатньо високу ефективність розробленої експериментальної програми тренувального процесу в процесі підготовки до найважливіших міжнародних змагань і рекомендувати її для практичного впровадження у систему підготовки спортсменів у даному виді спортивної діяльності на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей.

Викладений матеріал є новим та має високий ступінь практичної значущості.

Шостий розділ «Обґрунтування ефективності реалізаційних положень концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції» спрямовано на обґрунтування цілісної системи вдосконалення управління тренувальної діяльності спортсменок високої кваліфікації. Об'єктивні чинники, а саме, добір та планування ефективних спеціалізованих засобів педагогічного впливу, інноваційні підходи до оцінки рівня функціональної підготовленості організму спортсменок, контроль та корекція тренувального процесу, які є

складовою реалізаційних положень концепції управління тренувальним процесом підготовки, створили ефективні умови для досягнення високих спортивних результатів на основних змаганнях олімпійського циклу підготовки.

У цьому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» автор здійснює аналіз та розглядає дискусійні питання, зіставляє наукові факти, які отримані в ході експериментальних досліджень, з даними літератури. Визначено, що вдосконалення системи управління підготовкою легкоатлеток на основі об'єктивізації знань о структурі підготовленості та побудові тренувального процесу у рамках олімпійського циклу з урахуванням загальних закономірностей становлення спортивної майстерності та індивідуальних функціональних можливостей спортсменок є одним із основних резервів для досягнення високих спортивних результатів на основних стартах чотириріччя.

Слід відзначити також практичну значущість роботи, можливість використання її теоретичних результатів у підготовці кадрів галузі фізичного виховання і спорту та підвищенні їхньої кваліфікації, а розроблена автором експериментальна програма тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100м , 200 м) та впроваджена технологія контролю на основі модифікованого способу експрес-оцінки їхньої функціональної підготовленості – у навчально-тренувальний процес спортсменок високої кваліфікації у бігу на короткі дистанції. Розробка та впровадження в практику системи управління тренувальним процесом надасть істотну допомогу тренерам і спортсменам оптимізувати процес підготовки до основних змагань олімпійського циклу. Результати досліджень дозволили розширити існуючі знання в області теорії і практики управління тренувальною діяльністю і можуть бути використані в загальній системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

Основні результати досліджень достатньо повно висвітлені у 46 наукових працях, серед яких монографія, 19 статей – у наукових фахових виданнях України (з яких 11 входять до міжнародних наукометричних баз даних), 1 – у виданні України, яке включено до міжнародної наукометричної бази, 1 – у науковому періодичному виданні іншої держави, що включено до міжнародної наукометричної бази Scopus; 10 праць – апробаційного характеру; 14 праць, які додатково відображають наукові результати дисертації, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

За результатами дослідження видано монографію «Управління тренувальною діяльністю спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі», яка

відповідає чинним вимогам та містить узагальнені результати наукових досліджень авторки.

Результати дисертаційної роботи не містять інформації про отримані результати у кандидатській дисертації здобувача. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Результати дослідження впроваджено в діяльність Федерації легкої атлетики України, Центральної школи вищої спортивної майстерності «Колос» м. Київ, Київської обласної школи вищої спортивної майстерності, Школи вищої спортивної майстерності м. Харків, Центру туризму, краєзнавства та спорту м. Енергодар, СДЮШОР з легкої атлетики СК «Металург», ДЮСШ № 10, ДЮСШ «Локомотив» м. Запоріжжя, навчальний процес студентів Запорізького національного університету, Класичного приватного університету, Харківської державної академії фізичної культури, Запорізького національного технічного університету, навчальний процес курсів підвищення кваліфікації тренерів Центру післядипломної освіти Запорізького національного університету, що підтверджено відповідними актами.

Визначаючи відповідний науковий рівень та позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження слід звернути увагу на окремі дискусійні положення та зауваження:

1. У науковій новизні в 1 пункті сказано, що «вперше обґрунтовано концепцію управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції» - один із важливих аспектів роботи, що виноситься на захист. В той же час, наприклад, в останніх роботах В.М. Платонова (2015) представлено та обґрунтовано відповідну фундаментальну концепцію. Бажано пояснити, саме, Ваші новаторські ідеї.

2. У першому розділі не зовсім точно надається трактування термінів, зокрема, функціональна підготовленість і фізична підготовленість. На наш погляд необхідним є більш чітке їх трактування.

3. У другому розділі представлено послідовний педагогічний експеримент, у якому умови проведення кожної наступної серії дослідження визначалися результатами попередніх серій, на нашу думку, для більш логічного розуміння представленого матеріалу результати констатувального педагогічного експерименту бажано було би представити у межах другого етапу дослідження, що дозволить більш детально простежити взаємозв'язок між отриманими результатами.

4. Не зовсім зрозумілим є представлення графічного матеріалу в розділі 5 (рис. 5.1-5.7), в яких відображено зміни обсягів тренувальних

засобів різної спрямованості, що склали зміст експериментальної програми тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, у заключному (четвертому) макроциклі олімпійського циклу підготовки. Необхідно пояснити більш доступно.

5. Дослідження набуло б більшої наукової цінності, якби автором було проведено аналіз результатів виступу на змаганнях олімпійської збірної команди України протягом передолімпійського (третього) та олімпійського (четвертого) макроциклів підготовки.

6. У розділі 6 представлено загальну схему розподілу та динаміки інтенсивності тренувального навантаження різної спрямованості у структурних елементах осінньо-зимовому та весняно-літнього макроциклів четвертого року підготовки в олімпійському циклі (таблиці 6.1, 6.2), в яких відсутнє посилання на автора. Яку методику було використано при узагальненні матеріалу?

7. На наш погляд, в роботі слід було б навести результати впливу експериментальної програми тренування на інші аспекти підготовленості спортсменок, особливо на рівень технічної майстерності, тому що, саме у естафеті 4x100м спортсменки високої кваліфікації вибороли бронзові нагороди на Іграх XXX Олімпіади.

8. В роботі бажано було б представити алгоритм дослідження з відповідними структурними компонентами. Не повністю зрозумілими залишається питання особливо щодо структурних зав'язків технології наукового дослідження, зокрема важливого компонента процесу управління як «технологія».

9. У тексті дисертації зустрічаються граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

Вказані недоліки не знижують наукової цінності роботи та не заперечують її наукових результатів, що у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему та можуть бути використаними у системі олімпійської підготовки спортсменок високої кваліфікації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

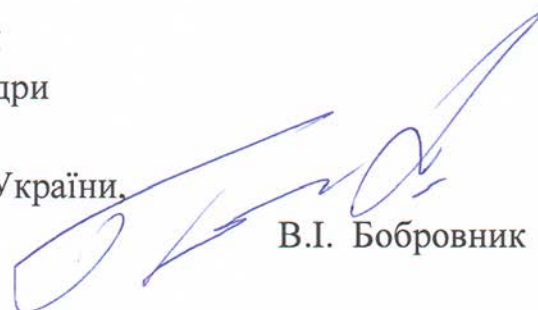
Дисертаційна робота Караулової Світлани Іванівни має достатнє теоретичне й практичне значення і є самостійним завершеним науковим дослідженням, де висвітлені нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу наукову проблему – оптимізацію процесу управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м, 200 м) при підготовці до основних змагань олімпійського циклу підготовки.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів

та практичним значенням дисертація Караулової С.І. за темою: «Теоретико-методичні аспекти управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки» відповідає п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними з постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року), а її автор Караулова Світлана Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент,
 доктор наук з фізичного виховання
 і спорту, професор, завідувач кафедри
 легкої атлетки, зимових видів
 та велосипедного спорту НУФВС України,
 Заслужений тренер України

В.І. Бобровник

Відгук отримано
 11.09.2020р.

МБМ